

L'estigma de la senectut

«La qüestió de la dependència, per ser gran o per viure amb alguna discapacitat, no ha estat una prioritat en l'agenda pública de les institucions»

Les morts a les residències ara ja són munició per a la disputa pública. L'escàndol comportava necessàriament la politització del problema, és natural. Veurem què dura. Però, mentrestant, podem afirmar que aquesta discussió discorre sobre un magma d'hipocresia social, de la qual en som corresponsables: ocultem la vellesa de la mirada social perquè ens fa nosa i no encaixa amb els valors predominants que compartim en societat. L'ancianitat és una càrrega.

Envellir és un declinar de la vida. Podem edulcorar el fet, però no esborrarem la seva evidència. Fer-se vell és un torpede a la línia de flotació de molts valors que sustenten allò que a les nostres societats entenem per vida, la de cadascú de nosaltres: una mena de cursa en què l'autorealització, la construcció d'una identitat pròpia, la voluntat d'independència, sentir-se -i saber-se- útils, i la recerca continua de noves vivències i sensacions constitueixen fites a assolir. Preocupats per un ideal inconcret de vida plena, la senectut només ens és suportable si es manté l'autonomia i és el colofó d'una vida ben viscuda.

Però la vellesa és per regla general declivi, facultats que es perden, manifestació de les mateixes limitacions i necessitat d'ajuda, de dependre d'altres; és un procés de progressiva heteronomia. Com més vell s'és, més cauen les activitats de què haurem gaudit durant la vida i que ens hauran procurat satisfacció. A cada any que passarà, més requerirem els altres per passar les hores de la nostra quotidianitat, fins que, indefectiblement, morirem.

A les residències catalanes han mort més de 3.900 persones des que l'emergència sanitària ha sacsejat el món que donàvem per descomptat; unes 17.650 arreu de l'Estat. Temps hi haurà ara per saber exactament el perquè d'aquesta mortaldat. Un dels punts de discussió, però, rau en el model residencial que és conseqüència directa -no ho oblidem- d'una deficient política pública de protecció, el Sistema per a l'autonomia i atenció per a les persones en situació de dependència (SAAD), històricament infrafinançat des de la posada en marxa el 2006 de la Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència (LAPAD).

Ras i curt: els serveis i prestacions del sistema no són universals, sinó condicionats; la inversió pública és clarament insuficient per fer front al conjunt de la demanda d'una població amb tendència a l'envelliment; els dispositius públics d'atenció són escassos. Aquest context explica que l'atenció a la dependència hagi estat una font de negoci emergent en aquesta dècada llarga de contenció i retallada de les polítiques públiques de protecció social. Perquè, si els poders públics no proporcionen els serveis que per llei les persones tenen dret a reclamar, els grans operadors mercantils omplen el forat fixant les seves condicions. A qui hem d'imputar la responsabilitat d'aquesta situació? Als poders públics.

Fixem-nos en el detall que mentre en aquesta dècada llarga d'una austeritat selectiva (inexistent per a la banca) hi ha hagut protestes i debats sobre els dèficits d'inversió en sistemes públics com l'educació i la sanitat, poc conflicte hi ha hagut pel que fa al sistema d'atenció a la dependència. Per què? Perquè la qüestió de la dependència, per ser gran o per viure amb alguna discapacitat, no ha estat una prioritat en l'agenda pública de les institucions, com tampoc ho ha estat entre els partits polítics ni els moviments socials del moment.

El fet és que, culturalment parlant, en les nostres contrades esdevenir un vell, ser una vella, es concep per regla general com un inconvenient que voreja l'estigma. S'ha parlat molt d'edisme en relació amb els infants i la gent jove, en el sentit que són segments de població que no es tenen prou en compte des del punt de vista de les generacions adultes. Però per molt que s'exposin les

dificultats incontestables dels i les joves per tirar endavant, els valors que mouen les nostres societats s'adscriuen sempre a ideals relacionats amb la força de la joventut: la innovació, la disconformitat, la transgressió, el canvi, la novetat, l'acció, la vigorositat. Ser vell és una minva d'aquests ideals. És més, ser gran, ser massa gran, i mantenir-se actiu en espais de significació social projecta en societat un deix de sospita.

Perquè s'entén que algú que és massa vell ja no podrà aportar res de nou ni tindrà les facultats d'algú altre més jove. Hem de recordar com en campanyes electorals (com, per exemple, la de Barcelona del 2019) es desqualifica sistemàticament més al vell que a qui encara manté prou joventut? El jove podrà ser inexpert, però té un camí per recórrer; el vell ja no té futur i es mou per allò que ja no podrà ser innovador ni trencador. Hi ha res més edista que això?

Richard Sennett diu que vivim en societats que menyspreen l'experiència i lloen per sistema les innovacions, quelcom que va de perles per a un model econòmic fonamentat en la proliferació constant de més i nous productes, noves tendències, i un consum que cerca la novetat com a element de singularitat. Les coses, per anar bé i perquè la roda rodi, han de durar poc. Menyspreem l'experiència i temem paral·lelitzant la dependència. Aquest és el marc referencial que constitueix el rerefons cultural a l'escàndol vers la mortaldat en massa de persones grans institucionalitzades en residències.

Fariem bé de reconsiderar el fet que, en el nostre procés de vida, la natura també fa el seu curs. Si tot va bé, envellirem, serem més dependents, haurem de rebre ajuda, i algun dia, tot s'acabarà. Però que acabi bé i amb dignitat, hauria de ser un objectiu polític informat pel valor de l'experiència i de comprendre que les dependències, múltiples i variades, formen part de la nostra experiència de vida més que no les independències sense disputa.